

KNJIŽNICA IVANA POTRČA PTUJ

Pozdrav iz naših krajev

Razglednice Ptuja in okolice v domoznanski zbirki

Razglednice so danes priznan zgodovinski vir za raziskovanje podobe mest, trgov, ulic in stavb v preteklosti. Dostikrat so edino slikovno gradivo, ki prikazuje podobo kraja v preteklosti, in zato izredno dragoceno dopolnilo arhivskega gradiva. Zanemarljiva pa ni niti njihova vsebinska plat. To so drobni utrinki iz vsakdanjega življenja, ki nas za trenutek popeljejo v duh časa in način življenja, ki so ga poznali naši dedki in babice, v drugačen svet, z drugačnimi navadami, načinom razmišljanja in izražanja.

Kasimirjev Ptuj in Sv. Vid (Videm) pri Ptuju okoli 1898.
Hrani Knjižnica Ivana Potrča Ptuj (KIP).

Pogled na Ptuj prek Drave okoli 1900. Hrani KIP.

Iz zgodovine razglednice

Razglednica se je postopno razvila iz dopisnice. Leta 1869 je dunajska poštna uprava izdala prvo dopisnico (Korrespondenz-Karte). V primerjavi s pismom je bila novost privlačna predvsem zaradi ugodne cene, poleg navdušenja pa je zbujala tudi pomisleke – v začetku je namreč zlasti ženski svet dopisnico odklanjal kot nespodobno.

Kmalu po nastanku dopisnice se je pojavila tudi njena ilustrirana različica. Sprva so za ilustracije uporabljali hrbtno stran, ki je bila sicer namenjena za sporočila. Počasi se je slikovni del dopisnice večal in postopoma zajel vso hrbtno stran. Ker se je s tem zmanjšal prostor za sporočila, se je v začetku 20. stoletja naslovna stran razdelila na dva dela: polovica je bila namenjena za naslov in znamko, druga polovica pa za sporočila. Tako je nastala razglednica, kot jo uporabljamo še danes.

Razglednica pred letom 1904.

Naslovna stran še ni razdeljena na dva dela. Hrani KIP.

Prve razglednice so bile izdelane v litografski tehniki in so prevladovale vse do začetka velikega povpraševanja po razglednicah v začetku 20. stoletja. Litografija je bila od sredine 19. stoletja najpomembnejša tehnika za razmnoževan-

je razglednic. Za podlago so bile uporabljene črno-bele fotografije ali risbe, ki so jih pobarvali ročno ali z barvnimi klišeji.

Najstarejša ptujska razglednica je tiskana v tehniki barvne litografije, verjetno 1891. Hrani KIP.

Zaradi velikega povpraševanja po razglednicah so bili tiskarji prisiljeni začeti uporabljati tehnike, s katerimi so lahko v kratkem času natisnili čim večje količine razglednic (fototipija, knjigotisk, ksilografija in ofsetni tisk).

Množično pisanje in pošiljanje razglednic sta rodila tudi strastno zbiranje, ki se je razširilo med vse plasti prebivalstva in se razvilo v t. i. »razgledniški šport«. Zbiratelji so se združevali v društvih, si med seboj izmenjevali najnovejše razglednice in jih vneto shranjevali v svoje albume. Čas od leta 1897 do konca I. svetovne vojne zato imenujemo »zlati vek« razglednic.

Priljubljenost razglednic sta znala dobro izkoristiti politika in gospodarstvo. Razglednice so izdajali mnogi: politične stranke, društva, hotelirji, gostilničarji, trafikanti – vsi so natisnili svoje razglednice in se tako poceni reklamirali.

Treffova gostilna v Rogoznici pri Ptuj.

Razglednica je bila izdana pred 1904. Hrani KIP.

Ptuj in okolica na razglednicah

Založnikov razglednic Ptuja je bilo veliko; razširjale so jih velike založbe, pa tudi manjši lokalni založniki. Največ litografskih razglednic slovenskih krajev je založila dunajska družba Schwiedernoch, ki je po želji naročnika tiskala razglednice za vse kraje in v vseh jezikih. Tako imamo tudi na ptujskem področju razglednice, ki so tiskane v slovenskem in nemškem jeziku. Najpomembnejši ptujski založnik razglednic je bil Wilhelm Blanke, ki je izdajal razglednice od konca 19. stoletja pa vse do II. svetovne vojne.

Mestni park s paviljonom. Razglednica je bila izdana 1913. Hrani KIP.

Razglednice s prizori iz ptujske okolice glede na leto izdelave ne zaostajajo dosti za tistimi, ki prikazujejo Ptuj, saj so se nekatere pojavile že pred letom 1900. Po navadi so jih izdajali kar vaški gostilničarji ali trgovci, lahko pa tudi drugi založniki.

Na razglednicah okoliških vasi je največkrat prikazana vaška panorama, dodatne sličice pa prikazujejo pomembne zgradbe v vasi: cerkev in/ali njeno notranjost, šolo, grad, gostilno, trgovino, župnišče, vaško kapelo ipd.

Pozdrav iz Podlehnik v Haložah.

Razglednica je bila poslana 1915. Hrani KIP.

V primerjavi z današnjimi razglednicami so bile tiste iz časov Avstro-Ogrske motivno bogatejše, saj se niso omejevale na panoramske razglede in najzanimivejše zgradbe, temveč so upodabljale številne ulične motive, dogodke in ljudi. Med motivi mesta Ptuj je najpogostejše upodobljena veduta Ptuja, ki prikazuje pogled na mesto z desnega brega Drave. Zelo priljubljen motiv je bil vse od začetka grajski kompleks, na mnogih razglednicah pa si lahko ogledujemo tudi mestne ulice in trge, pomembne zgradbe, Ljudski vrt s Švicarijo, mestni park, muzej in njegove eksponate, društva, vojake, vesele družbe, različne dogodke ipd.

Ptujski most z vojakoma. Razglednica je bila poslana 1928. Hrani KIP.

Razglednice Ptuja in okolice v domoznanski zbirki

Poleg knjig so pomemben del domoznanskih zbirk v vsaki knjižnici tudi druge vrste gradiva. Ena izmed njih so tudi razglednice. S svojo slikovno in vsebinsko izpovednostjo so lahko pomemben zgodovinski vir o podobi nekega kraja in življenja ljudi v preteklosti, zato jih v svoje zbirke uvrščajo tudi različne kulturne ustanove, med njimi muzeji, arhivi in knjižnice.

Vurberk pri Ptuj. Grad, gostilna in stari vodnjak. Razglednica je bila izdana 1918. Hrani KIP.

*V Knjižnici Ivana Potrča Ptuj smo v letu 2003 zbirko obo-
gatali z novimi razglednicami našega mesta in okolice. Pri
zbiranju sledimo načelom, ki jih upoštevamo pri zbiranju
drugega domoznanskega gradiva, kar pomeni, da v domoz-
nanskih zbirkah hranimo vse tiskano in tudi drugo gradivo,
ki govori o utripu naših krajev na območju Haloz,
Slovenskih goric ter Dravskega in Ptujkega polja v pretek-
losti in danes. Kot območna knjižnica hranimo še domoz-
nansko gradivo za področje Mestne občine Ormož, poleg
drugega tudi razglednice.*

Slovenska osnovna šola v Ormožu okoli 1905. Hrani KIP.

*Trenutno hranimo v domoznanski zbirki približno 1300 raz-
glednic Ptuja in okolice, zbirko pa redno dopolnjujemo z
nakupi in darovi.*

*Med zbiralci so najbolj priljubljene razglednice, ki segajo v
čas do II. svetovne vojne. Zaradi svoje dokumentarne vred-
nosti pa so za domoznansko zbirko enako pomembne tudi
najnovejše razglednice, ki jih danes še lahko kupimo kar na
vaški pošti ali pa nam jo kdo prinese v dar.*

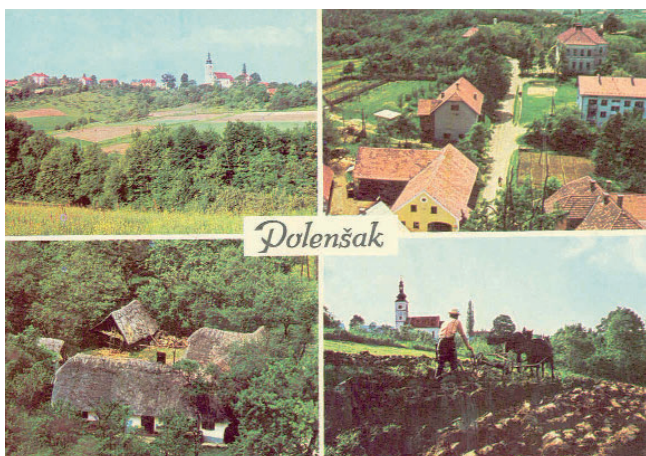
*Razglednice smo v zbirko uvrstili po tematiki in tako, da jo
lahko sproti dopolnjujemo z novimi pridobitvami. Največ
razglednic prikazuje samo mesto Ptuj in različne poglede*

nanj, na mestne ulice in trge, pomembne zgradbe, zelo zgovorni pa so različni motivi iz društvenega in družabnega življenja. Glede na motiviko in količino razglednic smo razglednice Ptuja uvrstili v posamezne tematske sklope (mestna panorama, mestne strehe, ulice in trgi, pomembne zgradbe, muzej in muzejski eksponati, ptujski grad, vinski motivi, vojaški motivi, maske, ptujske terme itd.), znotraj posameznih tematskih skupin pa so urejene kronološko, tako da lažje spremljamo razvoj mesta v različnih obdobjih.

Pozdrav iz Destrnika (Sv. Urbana).

Razglednica je bila poslana 1902. Hrani KIP.

Motivi iz Polenšaka. Razglednica je bila poslana 1990. Hrani KIP.

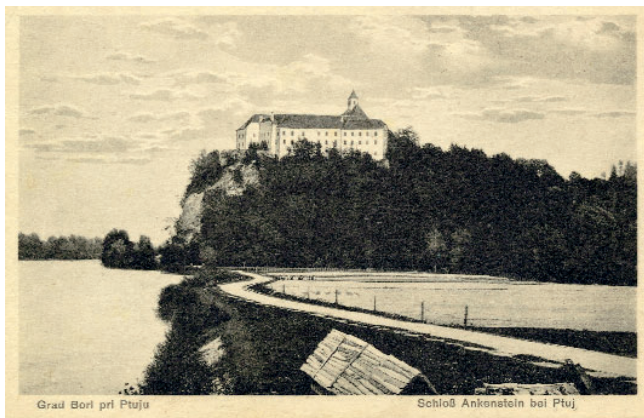
Razglednice iz ptujske okolice so urejene po krajih, znotraj skupine pa razvrščene kronološko.

Ptujska Gora. Razglednica je bila izdana 1913. Hrani KIP.

Da bi razglednice zaščitili pred propadanjem, jih hranimo v posebnih brezislinskih zaščitnih ovojih, ki so namenjeni za trajno hrambo razglednic, pisem in bankovcev. Teče tudi proces digitalizacije razglednic, ki omogoča njihovo lažjo uporabo in večjo dostopnost, hkrati pa zagotavlja, da se ohranijo izvirniki.

Zbirko razglednic si je mogoče ogledati v knjižnici ali na njeni spletni strani.

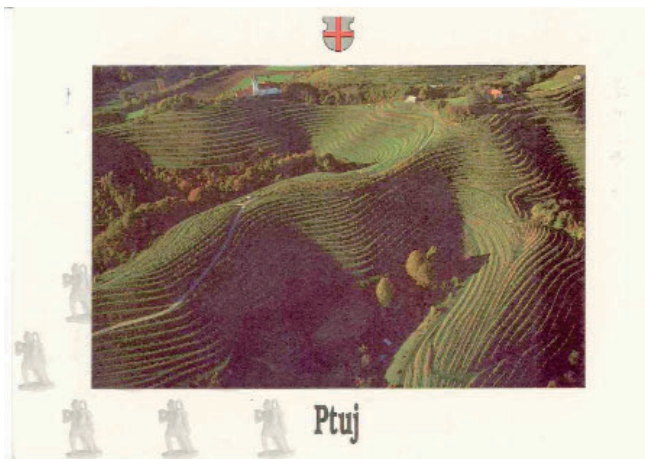

Grad Borl nad Dravo v sedemdesetih letih 20. stoletja. Hrani KIP.

Za vse ljubitelje razglednic pa še vabilo: če imate doma razglednice Ptuja ali okoliških krajev iz katerega koli obdobja, bomo veseli, če jih boste odstopili oddelku za domoznanstvo, da jih bomo lahko uvrstili v našo zbirko. Tudi tako bomo prispevali k ohranjanju naše kulturne dediščine.

Mestni trg (Trg mladinskih delovnih brigad) okrog 1970. Hrani KIP.

*Pogled na haloško gričevje s cerkvico sv. Ane.
Založil TIC Ptuj, 199?. Hrani KIP.*

Kolofon

*Zloženska Pozdrav iz naših krajev
Razglednice Ptuja in okolice v domoznanski zbirki*

*Založila: Knjižnica Ivana Potrča Ptuj,
zanjo Tjaša Mrgole Jukič*

Besedilo: Mira Jerenec

Lektoriranje: mag. Darja Gabrovšek Homšak

Oblikovanje: Darko Ferlinc

Prelom: Studio OK

Tisk: Tiskarna Štumpf

Ptuj, maj 2004

*Projekt nakupa, digitalizacije in varovanja gradiva na
domoznanskem oddelku sofinancira Ministrstvo za kulturo
Republike Slovenije.*